

Yttrande 2017-02-28

Diarienummer: M2015/04128/Nm

Miljödepartementet

103 33 Stockholm

m.registrator@regeringskansliet.se

Betänkandet SOU 2015:99 Planering och beslut för hållbar utveckling

ID-nummer: SOU 2015:99

Sammanfattning

Vi föreslår att

- Riksintresse för dricksvatten ska kunna omfatta både sjöar och stora älvar med influensområde
- När olika riksintressen sammanfaller, till exempel försvarsverksamhet, så måste dricksvattnet alltid vara överordnat
- När riksintresse för mineraler ligger i eller nära riksintresse för dricksvatten ska vattnet vara överordnat
- Att riksintresse för dricksvatten också ska kunna vara riksintresse från regional betydelse, allt dricksvatten ska vara av särskild nationell vikt
- Det ska vara möjligt för enskild person som drabbas oskäligt hårt att överklaga ett riksintressebeslut. Viss möjlighet till små undantag i ett riksintresseområde bör finnas.
- Havs- och Vattenmyndigheten bör delegeras att besluta om riksintresse för dricksvatten
- Samråd för att lokalt förankra riksintressebeslut för dricksvatten bör hållas, för att acceptans av skyddet ska bli bättre.

Motiveringar

Allmänt

”Dricksvattenförsörjning kan ses som ett system, med början i tillrinningsområdet till vattentäkten, vattenverket och distributionssystemet som består av ledningsnätet, tryckstegringsstationer och vattenreservoarer, till installation i fastigheten. En förutsättning för att en vattentäkt ska kunna användas som råvatten till dricksvattenberedning är att den har tillräckligt med vatten av bra kvalitet.” Så står det i utredningen om riksintressen, att det är en samhällsnödvändighet att kunna försörja medborgarna med dricksvatten av god kvalitet. Vi instämmer i detta.

Havs-och Vattenmyndigheten har tagit fram kriterier för vägledning för att peka ut områden av riksintresse för dricksvatten. Man anser att även en sjös vattenyta och volym skulle kunna klassas som riksintresse, eventuellt tillsammans med ett influensområde, och inte bara själva anläggningen. Vi tycker att det är ett bra förslag, för att verkligen kunna ge ett bättre skydd, än att endast inrätta ett vattenskyddsområde. Flera av Sveriges större sjöar och älvar försörjer tusentals hushåll och behöver verkligen ett bättre skydd, storlekskriteriet är viktigt och detta faktum understryker vikten av att dessa vattenresurser får klassningen riksintresse. Ju fler personer som använder en och samma sjö eller älv för sitt dricksvatten, desto viktigare blir det att skyddet för dricksvattnet blir maximalt.

Vi menar att även stora delar av avrinningsområdet runt ska kunna ingå i riksintresset, om vi förstår det rätt är det benämnt influensområde. Det är i tillrinningsområdet vattnets kvalitet grundläggs. De invändningar som framförs, att det skulle bli svårt med exempelvis bostadsbyggande i ett influensområde anser vi vara överdrivna. Med dagens många olika lösningar för att ta hand om dagvattnet går det mycket bra att i nybyggnation planera för detta. Även äldre bebyggda områden bör kunna göras om ifall det skulle behövas, kostnaden för att ta rätt på föroreningar vid källan är alltid mindre, än när de redan har nått dricksvattentäkten. Många områden behöver också av klimatskäl förnya dagvattensystemet för att minska risken för översvämningar.

Försvarets och civilförsvarets intressen

Försvarets riksintressen sammanfaller på många ställen med dricksvattentäkter för tusentals människor. Som exempel nämner vi här Vättern som vi känner till. Vi menar att Försvarets anspråk inte får ligga ovanför intresset för en bra råvattenkvalitet, det allmänna intresset måste klassas högst. Här avses i fredstid. Civilförsvarets intresse måste vara att kunna försörja inte bara med transporter och varor utan också i högsta grad med rent dricksvatten.

I de fall Försvaret använder sjöar som är stora dricksvattentäkter som övningsområden måste det säkerställas, att det material som används och som kommer i kontakt med ett riksintresse för dricksvatten och dess influensområde inte kan förorena vattentäkten på något sätt. Med material avser vi olika slags ammunition, land- och luftfordon, bränsle, oljor och kemikalier eller annat som används för övningarna. Försvarets ansökningar om ökade flygövningar med ovana piloter över Vättern riskerar också att öka haveririskerna och påverka dricksvattnets kvalitet om ett haveri skulle ske över sjön. Därför är det ännu viktigare att vattnet får ett utökat skydd genom att klassas som riksintresse för dricksvatten. Även flygplatser måste ligga långt från vattentäkter, med tanke på haveririsker.

Ett vattenskyddsområde kan vara så litet som 50 eller 100 meter från strandlinje för lantbrukets och skogsbrukets besprutningar. Det är naturligtvis inte tillräckligt när det gäller frekvent verksamhet som exempelvis försvarsövningar som pågår ofta och länge, i lantbruket sker besprutning någon gång om året. De senaste åren har också uppmärksammats mikroplaster i vatten, vilket orsakar obalans i ekosystemet och tar upp miljögifter som tungmetaller och PFAS. Av denna anledning får givetvis plast i ammunition inte heller skjutas ner i dricksvattnet, eftersom plasten på sikt blir små partiklar. Denna kollision av intressen måste alltid utfalla till vattnets förmån. Därför räcker det inte med ett vattenskyddsområde, det måste till ett starkare skydd.

Mineralintressen

Vid prövning av gruvverksamheter utgör miljökonsekvensbeskrivningen ett viktigt inslag. Men gruvindustri är synnerligen miljöstörande och får inte finnas nära dricksvattentäkter anser vi. Det handlar både om utsläpp av utskovsvatten och risker för ras från lakningsdammar och sandmagasin. Med klimatförändringen och 100-årsregn, som kan hamna i en gruvverksamhet likaväl som på andra ställen, tillkommer ökade rasrisker av dammar och översvämning i lakdammar, som kan förorena ett vattenmagasin för lång tid framåt. Varje år brister minst ett par dammar i världen, så har också skett i Sverige, med förödande konsekvenser. I Klimat- och sårbarhetsutredningens betänkande, som låg till grund för en proposition, anfördes också, att en hänsynsfull fysisk planering i tillrinningsområden för vattentäkter, är en mycket viktig och grundläggande faktor för dricksvattnets säkerhet. Vi menar att detta gäller särskilt för prövning av gruv- och gasverksamheter. För att skydda näraliggande dricksvattentäkter måste de klassas som riksintresse och ha status ovanför riksintresse för mineraler. Eftersom kvalitetskraven på hushållsvatten är mycket höga måste särskild vikt läggas vid vården av sådana vatten, som utnyttjas som råvattentäkter. Det måste alltid vara förorenaren som betalar, men i förhållande till det ekonomiska värdet av ett rent dricksvatten, så måste kraven för tillstånd ställas oerhört högt eller att tillstånd över huvud taget inte ges.

Vem ska besluta?

Utredningen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta att ett område är av riksintresse. Vi anser att det är Havs – och Vattenmyndigheten som ska besluta om Riksintresse för dricksvatten, genom de regleringsbrev regeringen utfärdar. Man arbetar med Vattendirektivet och i dess anda och har de kunskaper som behövs för sådana beslut. Ett sådant bemyndigande bör inrättas i lagstiftningen.

Citat ur utredningen: "Ett mark- och vattenområde är av riksintresse, om det ur ett långsiktigt hushållningsperspektiv är av stor nationell betydelse att området används för ett visst ändamål och regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har beslutat att området är av riksintresse. Området kan endast vara av stor nationell betydelse för att värna värden av särskild nationell vikt". Här bör infogas av regional betydelse, genom att stora vattentäkter ofta berör flera län. Med tanke på klimatförändringarna anser vi att sjöar och älvar som betjänar ett stort antal hushåll ska beslutas bli riksintresse för dricksvatten. Vi anser att dricksvatten måste anses vara av "särskild nationell vikt" för alla boende i Sverige.

Kan ett beslut om att ett område är av riksintresse överklagas?

I de fall ett riksintresse för dricksvatten med sitt influensområde drabbar en enskild person orimligt hårt bör det vara möjligt att överklaga. Men det får inte vara annat än stora ekonomiska förluster, som drabbar enskild person orimligt hårt, som ska vara möjliga att överklaga och som handlar om utsläpp till mark- eller vattenområdet som måste åtgärdas. Verksamheter med ekonomisk styrka och som har en miljöpåverkan måste tåla ökade krav på utsläppsminskning. Regeringen har också ställt sig bakom den s.k. CW-listan (Convention on Wetlands), vilket innebär ett speciellt ansvar för vissa internationellt betydelsefulla våtmarksområden i vårt land. (Prop. 1985/86:3, s. 68.)

Kommentar till utredningens förslag

Havs- o Vattenmyndigheten har under utredningen påpekat, att det i vissa fall inte har tagits tillräcklig hänsyn till dricksvattentäcker. Detta är mycket oroande information för oss. Både ytvatten och grundvatten måste jämföras när det gäller skydd och riksintressebeslut. Om ett riksintresse för dricksvatten är lokalt förankrat torde det innebära att skyddets acceptans skulle bli bättre. Även om det skulle vara så, att ett stort bebyggt område hamnar i ett influensområde, bör det med dagens upplysta medborgare inte bli något problem. Oron inför vad ett förändrat klimat kan medföra finns hos de flesta, och acceptansen för högre skydd för dricksvattentäcker är stor. Det är också i ett tätbebyggt område som det är störst risker för utsläpp, och därför är det lokalt en diskussion behövs om ökat skydd.

Citat som vi fullständigt instämmer i: "En viktig del i det långsiktiga arbetet med vattenförsörjning är att ge vattenresurserna en förstärkt tyngd vid intresseavvägningar med andra riksintressen i samhällsplaneringen". "En robust vattenförsörjning är en samhällskritisk infrastruktur som är av avgörande betydelse för samhällsutvecklingen."

Föreningen Aktion Rädda Vättern

Elisabeth Lennartsson, ordförande

lisa.lennartsson@telia.com

070-65 909 63